

Founders: State University of Economics and Technology

ISSN: 3041-1246

E-mail: ete@duet.edu.ua Journal homepage: <https://ete.org.ua>

JEL: O21, O32, Q28

DOI: 10.62911/ete.2024.02.02.02

Global trends as a component of successful meso-level economic development strategies

Citation:

Avramenko, T., Hushko, S. (2024). Global Trends as a component of successful meso-level economic development strategies. Scientific and practical journal "Economics and technical engineering". Vol. 2 No. 2 (2024), 20-31. <https://doi.org/10.62911/ete.2024.02.02.02>

Taras Avramenko
Postgr., State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: avramenko_ta_23803@duet.edu.ua
 ORCID ID: 0009-0009-1596-4121

Serhii Hushko
Prof. DSc, State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: vice-rector@duet.edu.ua
 ORCID ID: 0000-0002-4833-3694

Abstract: The meso-level is important in the management of the economic processes of the country, then it allows to ensure the specifics of the development of individual territories and to adapt the general strategies of state management to local conditions. The method of work is the study of world trends, as complex successful strategies of economic development at the meso level. In the course of the conducted research, the author applied a whole complex of general and special scientific methods in order to achieve the set goal. which, the methodological basis of the work is the method of generalization, the method of systematization, the method of analysis and synthesis, methods of comparative analysis, system-structural analysis. It has been established that the meso-level ensures the effective implementation of state programs at the local level and stimulates innovative development, increasing the overall productivity and vitality of the region. It is noted that the economic development of mesoeconomic systems depends on various factors, in particular: legal, social, political, which promote and limit one and ultimately lead to the establishment of a high degree of uncertainty. The legal factor in the development of mesoeconomic systems is the right of legislative state bodies to adopt normative legal acts that apply the territorial structure of the country, organizational forms of mesosystems. The social factor of the development of mesoeconomic systems reflects the process of formation and development of social strata of the region's population. The political factor of the development of the mesoeconomic system is a component for determining the influence of various subjects of the mesoeconomic system on the macroeconomic policy of the state. The main modern world trends, which play an important role in the formation of successful economic development strategies at the meso level, are considered, in particular, digitalization, circular economy, "green" investment, participation in global added value chains, consideration of migration trends and human capital, decentralization, use of new financial resources. technologies, public-private partnership.

Received: 08/11/2024

Accepted: 20/11/2024

Keywords: development, meso-level, strategy, region, factors, digitalisation, public-private partnership.

JEL: O21, O32, Q28

Global trends as a component of successful meso-level economic development strategies

Taras Avramenko

Postgr., State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine

e-mail: avramenko_ta_23803@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0009-0009-1596-4121

Serhii Hushko

Prof. DSc, State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine

e-mail: vice-rector@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0000-0002-4833-3694

Abstract: The meso-level is important in the management of the economic processes of the country, then it allows to ensure the specifics of the development of individual territories and to adapt the general strategies of state management to local conditions. The method of work is the study of world trends, as complex successful strategies of economic development at the meso level. In the course of the conducted research, the author applied a whole complex of general and special scientific methods in order to achieve the set goal. which, the methodological basis of the work is the method of generalization, the method of systematization, the method of analysis and synthesis, methods of comparative analysis, system-structural analysis. It has been established that the meso-level ensures the effective implementation of state programs at the local level and stimulates innovative development, increasing the overall productivity and vitality of the region. It is noted that the economic development of mesoeconomic systems depends on various factors, in particular: legal, social, political, which promote and limit one and ultimately lead to the establishment of a high degree of uncertainty. The legal factor in the development of mesoeconomic systems is the right of legislative state bodies to adopt normative legal acts that apply the territorial structure of the country, organizational forms of mesosystems. The social factor of the development of mesoeconomic systems reflects the process of formation and development of social strata of the region's population. The political factor of the development of the mesoeconomic system is a component for determining the influence of various subjects of the mesoeconomic system on the macroeconomic policy of the state. The main modern world trends, which play an important role in the formation of successful economic development strategies at the meso level, are considered, in particular, digitalization, circular economy, "green" investment, participation in global added value chains, consideration of migration trends and human capital, decentralization, use of new financial resources. technologies, public-private partnership.

Keywords: development, meso-level, strategy, region, factors, digitalisation, public-private partnership.

Світові тренди як складова успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні

Тарас Авраменко

аспірант, Державний університет економіки і технологій, Кривий Ріг, Україна

e-mail: avramenko_ta_23803@kneu.dp.ua

 ORCID ID: 0009-0009-1596-4121

Сергій Гушко

професор, д.е.н., Державний університет економіки і технологій, Кривий Ріг, Україна

e-mail: vice-rector@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0000-0002-4833-3694

Анотація: Мезорівень має важливе значення в управлінні економічними процесами країни, оскільки саме він дозволяє враховувати специфіку розвитку окремих територій та адаптувати загальні стратегії державного управління до локальних умов. Метою роботи є дослідження світових трендів, як складових успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні. В ході проведеного дослідження для досягнення поставленої мети авторами був застосований комплекс загально- та спеціально-наукових методів. Зокрема, методологічну основу роботи становлять метод узагальнення, метод систематизації, метод аналізу і синтезу, методи порівняльного аналізу, системно-структурний аналіз. Встановлено, що мезорівень забезпечує ефективне впровадження державних програм на місцевому рівні та стимулює інноваційний розвиток, підвищуючи загальну продуктивність і життєздатність регіону. Зазначено, що економічний розвиток мезоекономічних систем залежить від різних чинників, зокрема: правових, соціальних, політичних, які і сприяють та обмежують один одного, та в кінцевому результаті призводять до виникнення високого ступеня невизначеності. Розглянуті основні сучасні світові тренди, які відіграють важливу роль у формуванні успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні, зокрема, це цифровізація, циркулярна економіка, «зелене» інвестування, участь у глобальних ланцюгах доданої вартості, врахування міграційних тенденцій та людського капіталу, децентралізація, використання нових фінансових технологій, державно-приватне партнерство.

Ключові слова: розвиток, мезорівень, стратегія, регіон, фактори, цифровізація, державно-приватне партнерство.

Вступ (Introduction)

На сучасному етапі суспільного розвитку спостерігається посилення впливу геополітичної нестабільності на світову економічну систему, посилення конкуренції в умовах невизначеності зовнішніх умов, що, відповідно, чинить тиск на національні економіки, які повинні швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. Своєчасне реагування на зміну економічної ситуації і прийняття відповідних рішень – це одна з основних умов ефективного управління економікою на будь-якому рівні. В управлінні економічними процесами країни важливе значення має мезорівень, оскільки саме він дозволяє враховувати специфіку розвитку окремих територій та адаптувати загальні стратегії державного управління до локальних умов. Мезорівень складається з таких територіальних утворень: регіони, області, міста.

У прикладному аспекті актуальність дослідження стратегій економічного розвитку на мезорівні обумовлюється необхідністю збалансування розвитку економічних систем на різних рівнях з метою забезпечення їх сталого розвитку регіонів у контексті глобальних економічних викликів. Складні сучасні економічні умови вимагають від регіонів підвищеної гнучкості та адаптивності, що робить необхідним пошук нових підходів до їх розвитку. Мезорівень, як проміжна ланка між макро- та мікрорівнями національної економічної системи, відіграє вирішальну роль у формуванні економічної стабільності, створенні умов для інноваційного розвитку та впровадження інноваційних проєктів, ефективного використання ресурсів різних типів та стимулювання місцевих товаровиробників для організації ефективної діяльності.

У теоретичному аспекті актуальність дослідження пов'язана з тим, що наразі існує дефіцит досліджень у цій сфері та спостерігаються деякі прогалини у дефінітивному визначенні мезосистем. Зокрема, мезосистеми різних рівнів досліджував К. Допфер, який запропонував «мікро-мезо-макро-підхід до еволюційної економіки» (*Dopfer, 2012*); В. Ельснер і Т. Генріх, які зазначали, що певний «мезо-» рівень (а не «макро-») є рівнем виникнення, поширення та збереження економічних відносин (в рамках «еволюції співпраці») (*Elsner, Heinrich, 2009*); А. Зеца та Л. Ламбі, які запропонували «мезоекономічну» концепцію, яка включає як «ринкові механізми, так і адміністративні процедури, через які політичні рішення та ринкові сигнали переходять на рівень домогосподарств» (*Zeza, Llambi, 2002*).

Метою роботи є дослідження світових трендів, як складових успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні. Зважаючи на все вищезазначене, питання визначення, аналізу та удосконалення стратегій економічного розвитку на мезорівні є досить важливим й актуальним.

Матеріали та методи (Materials and Methods)

В ході проведеного дослідження для досягнення поставленої мети авторами був застосований комплекс загально- та спеціально-наукових методів. Зокрема, методологічну основу роботи становлять метод узагальнення, метод систематизації, метод аналізу і синтезу, які використовувалися для того, щоб визначити ступінь актуальності заданої теми з точки зору наукових підходів і виявити невирішені раніше проблеми. Використання методів порівняльного аналізу дозволило визначити особливості економічного розвитку на мікро-, мезо- та макрорівнях, системно-структурний аналіз використовувався під час опису основних факторів економічного розвитку на мезорівні.

Результати (Results)

Термін «мезо» відноситься до системи, яка є проміжною ланкою між мікро- і макросистеми, і пов'язує їх. Мезоекономічні системи – це «складні відкриті системи з динамічними ієрархічними елементами самоподібності, які відображають складні шляхи досягнення макроцілей» (Matkovskyy, 2012). Метою функціонування мезоекономічних систем є забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення конкурентоспроможності та добробуту населення через оптимальне використання наявних ресурсів і реалізацію стратегічних переваг. Мезоекономічні системи виконують роль сполучної ланки між національними макроекономічними політиками та мікроекономічними ініціативами на рівні окремих підприємств і домогосподарств. Завдяки цьому мезорівень економіки забезпечує ефективне впровадження державних програм на місцевому рівні та стимулює інноваційний розвиток, підвищуючи загальну продуктивність і життєздатність регіону. За системним підходом і логікою функціонування економічних систем мезоекономічні системи можна визначити наступним чином (рис.1.)

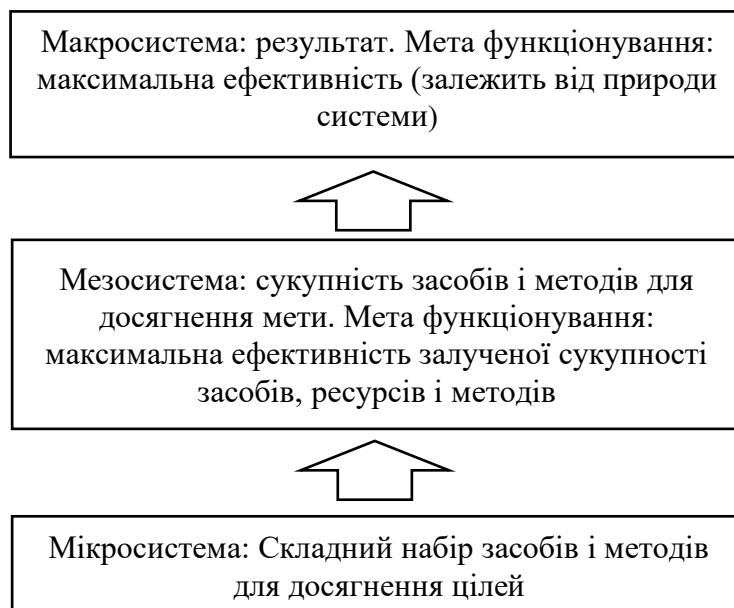

Рисунок 1. Структура економічних системи різної природи.
Джерело: складено авторами на основі (Matkovskyy, 2012).

Різні рівні системи, показані на рисунку, можуть змінюватися в залежності від точки зору дослідника. Наприклад, якщо в центрі уваги дослідника перебуває ЄС, то даний аспект розглядається як макросистема, а якщо окремі країни – учасниці ЄС, то як мікросистема. Спосіб, у який країни-учасниці взаємодіють одна з одною в рамках ЄС, можна розглядати як мезосистему. Проте, якщо розглядати як макросистему одну з країн, то різні її економічні суб'єкти (підприємства, організації, фізичні особи) можуть розглядатися як мікросистема. В такому випадку як мезосистема розглядається взаємодія між ними може, що формує таким чином галузеву й територіальну структуру економіки. Тобто під поняттям «мезоекономічна система» слід розуміти сукупність способів досягнення кінцевої мети функціонування макроекономічної системи в рамках обраного масштабу.

Економічний розвиток мезоекономічних систем залежить від різних чинників, зокрема: правових, соціальних, політичних, які і сприяють і обмежують один одного та в кінцевому результаті приводять до виникнення високого ступеня невизначеності. Правовий фактор розвитку мезоекономічних систем (коли макросистема – це національна економіка) – це право законодавчих державних органів приймати нормативно-правові акти, якими визначаються територіальний устрій країни, організаційні форми мезосистем. Соціальний фактор розвитку мезоекономічних систем віддзеркалює процес формування і розвитку соціальних верств населення регіону. Також він включає рівень взаємодії, яка існує між різноманітними соціальними групами й те, як вони розвиваються у ці групи за рахунок механізму мезоекономічної системи, що можна охарактеризувати як спосіб розподілу національного багатства. Політичний фактор розвитку мезоекономічної системи відноситься до визначення впливу різних суб'єктів мезоекономічної системи на макроекономічну політику держави (Matkovskyy, 2012).

В будь-якій країні існує відмінність в економічному розвитку різних регіонів, що пов'язано з тим фактом, що в межах країни окремі регіони характеризуються швидшими темпами зростання, вищими рівнями промислового потенціалу і сильнішою економічною потужністю, що призводить до незбалансованості регіонального економічного розвитку в межах однієї країни. Це пов'язано з об'єктивними факторами, такими як транспортні умови, природно-географічні умови, середовище існування та історичні причини. Існування помірних регіональних відмінностей може мобілізувати економічну життєздатність та підвищити ефективність економічного розвитку мезоекономічної системи, а надмірні відмінності, навпаки, можуть спричинити соціальну нестабільність чи турбулентність, тим самим перешкоджаючи економічному розвитку регіону та країни загалом.

Об'єктом розроблення стратегій економічного розвитку на мезорівні виступає регіон, тобто усі галузі і сфери життєдіяльності регіону, а також економічні, соціальні, інституційні та екологічні процеси, які відбуваються в межах регіону. Суб'єкт розроблення стратегій економічного розвитку на мезорівні у суттєвій мірі визначається специфікою об'єкта та має багаторівневий характер. Головними домінуючими суб'єктами стратегій економічного розвитку на мезорівні виступають органи законодавчої та виконавчої влади регіону, які відповідають за його розвиток (Zvieriakov, 2019). При цьому головним в організації діяльності суб'єктів в рамках стратегій економічного розвитку мають бути договори про соціальне партнерство між всіма стейхолдерами регіону – між регіональними органами законодавчої та виконавчої влади, підприємствами, профспілками, наукової громадськості, неурядових організацій, громадських організацій.

Розглянемо основні сучасні світові тренди, які відіграють важливу роль у формуванні успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні, коли державні органи влади на рівні регіонів і окремі галузі економіки намагаються адаптуватися до глобальних змін та водночас розвивати власні конкурентні переваги.

Одним із основних світових трендів сучасності є цифровізація, яка сьогодні проникала майже в усі сфери суспільного життя та стимулює розвиток нових галузей й змінює структуру існуючих економік. Впровадження цифрових технологій є важливим чинником для підвищення продуктивності роботи і розширення виробничих потужностей підприємств,

підвищення конкурентоспроможності регіонів та галузей, адже за їх допомогою трансформуються бізнес-процеси, забезпечується покращене управління аналітичними та інформаційними ресурсами, автоматизація та оптимізація виробничих процесів, в результаті чого суттєво зростає ефективність бізнес-процесів та моделі взаємодій. На мезорівні ці можливості слід використовувати для створення регіональних інноваційних кластерів та залучення інвестицій у високотехнологічні галузі.

Цифровізація суттєво впливає на всі сектори економіки, змінюючи традиційні процеси, підвищуючи ефективність та створюючи нові можливості. У виробничому секторі інтеграція цифрових технологій призвела до появи Індустрії 4.0, яка характеризується використанням механізмів та інструментів автоматизації, робототехніки та прийняттям рішень на основі Великих даних. В розвинутих країнах вже можна говорити про перехід до Індустрії 5.0, в якій фокус зміщується з аспектів цифрових технологій на фактори сталого розвитку, циркулярного виробництва і стратегічного урядування. Цифрова трансформація підвищила ефективність виробництва, знизилася операційні витрати і зробила можливою кастомізацію продукції у відповідності з конкретними запитами споживачів.

Ще одним трендом, який на сучасному етапі отримав поширення, є підхід до планування соціально-економічного розвитку регіону на основі циркулярної економіки, що набуває все більшої значущості в умовах обмеженості ресурсів і необхідності зменшення екологічного впливу через тенденції зростаючого населення планети. В основі циркулярної економіки лежить вирішення проблем дефіциту ресурсів й утилізації (перероблення) відходів на основі дотримання принципів циклічності, коли термін служби продуктів збільшуються, а сировина використовується при цьому повторно (Galvão, 2018). На мезорівні застосування принципів циркулярної економіки може включати розроблення регіональних програм з питань управління відходами, розвитку інфраструктури для вторинної переробки і підтримки підприємств, що працюють із технологіями, що забезпечують використання ресурсозберігаючих технологій.

Боротьба зі змінами клімату і необхідністю раціонального використання природних ресурсів спричинила перехід до «зеленої» економіки або економіки, яка призводить до покращення добробуту людей і соціальної рівності, значно зменшуючи екологічні ризики й екологічні дефіцити. За визначенням ЮНЕП «зелена» економіка – це «економіка, що підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість та при цьому суттєво знижує ризики для довкілля і його забруднення» (UNEP, 2021). Сполучною ланкою, за допомогою якої можна здійснити поступальний перехід до «зеленої» економіки є «зелені» інвестиції, розширення яких сприяє зростанню потенціалу екологічних галузей і запровадженню чистих технологій (Analitichna dopovid, 2019).

В рамках розвитку «зеленої» економіки важливе місце відводиться «зеленій енергетиці» – сучасній парадигмі розвитку енергетичного ринку, яка полягає у поступовому зменшенні обсягів використання викопних енергетичних ресурсів і переході на відновлювальні джерела енергії, такі як сонячна енергія, енергія вітру, морських припливів, біопаливо. Причому зміни у номенклатурі й структурі енергетичних ресурсів взаємопов'язані із одночасним впровадженням сучасних технологій не тільки в енергетичному, але й у промисловому сегменті економічної системи. Наразі ринкова капіталізація сегменту «зеленої економіки» досягнула 7,2 трлн. дол. США, проте зелені інвестиції нерівномірно розподілені між «зеленими» секторами (рис. 2).

На сьогоднішній день енергоефективність є найбільш ефективним та найбільшим за розміром (46% «зеленої» економіки та 30% надходжень від «зелених» інвестицій) сектором «зеленої» економіки, куди входять сегменти: енергоефективне ІТ - обладнання та «зелені» будівлі. Показники розвитку галузей у 2023 році були нижчими за очікувані (Investing in the green economy, 2024).

Стратегії економічного розвитку на мезорівні повинні враховувати інтеграцію енергоефективних рішень, моделі використання відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та мінімізацію відходів. Такий підхід дозволяє не лише зберегти

навколишнє середовище, але й створити нові робочі місця, залучати екологічні інвестиції та стимулювати економічний розвиток регіону.

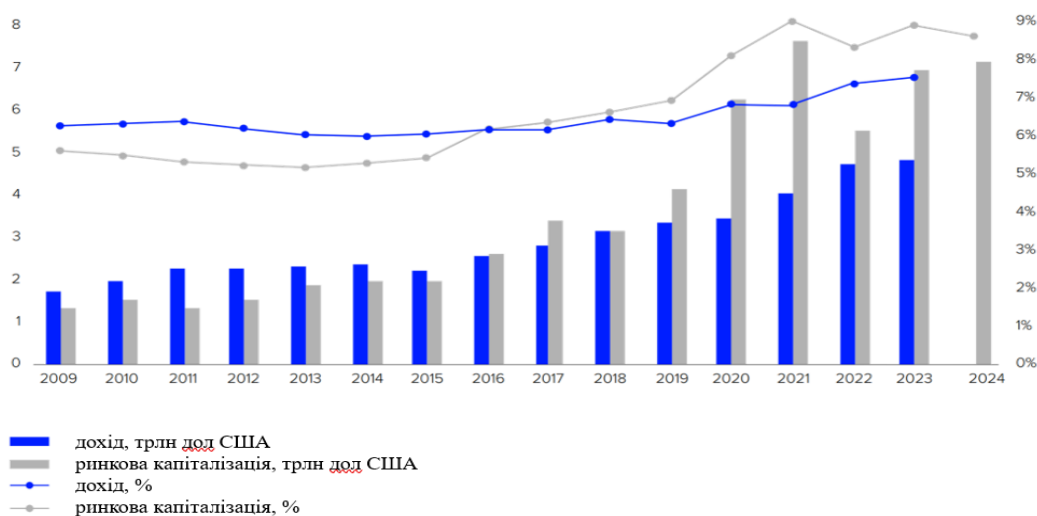

Рисунок 2. Динаміка розвитку сектору «зеленої економіки» у 2009-2024 рр. у світі, трлн. дол. США

Джерело: (*Investing in the green economy, 2024*)

Не дивлячись на те, що останнім часом темпи глобалізації сповільнюються, а в окремих випадках спостерігаються процеси реглобалізації, на успішний розвиток регіонів позитивний вплив має їх участь у глобальних ланцюгах доданої вартості (ЛДВ). Регіоналізація ЛДВ передбачає їх географічну реконфігурацію задля скорочення тих ЛДВ, що формуються у макрорегіонах, тим самим створюючи регіональні ЛДВ. При створенні регіональних ЛДВ може використовуватися стандартна модель фрагментованих й вертикально спеціалізованих ЛДВ на регіональному чи місцевому рівні.

Особливо структурування й управління ЛДВ сприяє зростанню обсягів виробництва продукції в регіональній структурі на прибережних територіях (біля морських та річкових портів) за рахунок кращої логістики, оскільки перехід від глобальних до регіональних ЛДВ географічно зближує крайні точки цих ланцюгів. Географічне моделювання структури ЛДВ дає можливість оптимізувати процеси формування доданої вартості (*Pla-Barber, 2021*). Для регіонів важливо використовувати глобальні ринки, інтегруватися в міжнародні виробничі ланцюги, налагоджувати тісніші зв'язки з іншими країнами, проте цей процес повинен враховувати потреби у захисті національних і регіональних економічних інтересів. Наприклад, стратегія розвитку на мезорівні може включати стимулювання експорту, залучення прямих іноземних інвестицій, розвиток логістичних центрів і транспортних коридорів.

Демографічні зміни також суттєво впливають на стратегії економічного розвитку регіонів. Старіння населення, міграційні процеси вимагають адаптації регіональних стратегій розвитку. Особливо це актуально останніми роками, які характеризуються посиленням впливу міжнародних конфліктів на міграцію населення. Яскравим прикладом такого впливу є міграційна криза ЄС в 2015 році – масовий наплив в країни ЄС біженців з Сирії через громадянську війну (більше 4 млн. осіб), або криза 2022 року через повномасштабне вторгнення росії на територію України (більше 6 млн. осіб). Створення сприятливих умов для роботи та життя в регіонах, в яких проживає найбільші кількість мігрантів, розвиток інфраструктури, включаючи житлове будівництво, транспорт, освіту і охорону здоров'я, є критичними для залучення й утримання населення та підтримки економічної активності цих територій.

Позитивний вплив на економічний розвиток регіонів мають процеси децентралізації, які дозволяють отримувати більше можливостей для самостійного розвитку, що стає ключовим фактором для ефективного управління економічними процесами на місцях. Регіональна влада

може розробляти власні стратегії розвитку чи корегувати загальнодержавні стратегії, виходячи зі специфіки розвитку місцевої економіки, наявності природних ресурсів і потенціалу людського капіталу. Процеси децентралізації сприяють кращому залученню місцевих громад і представників бізнесу до процесу прийняття рішень, що дозволяє формувати більш гнучкі й адаптовані стратегії.

Ще один важливий аспект, який беруть до уваги при розробці стратегії економічного розвитку на мезорівні, це розвиток нових фінансових технологій (FinTech), що створюють нові можливості для залучення інвестицій та розвитку підприємництва в регіонах (Fong, 2022), адже впровадження сучасних фінансових інструментів, таких як краудфандинг, блокчейн, полегшує доступ до фінансування для бізнес-організацій малого та середнього бізнесу (рис. 3).

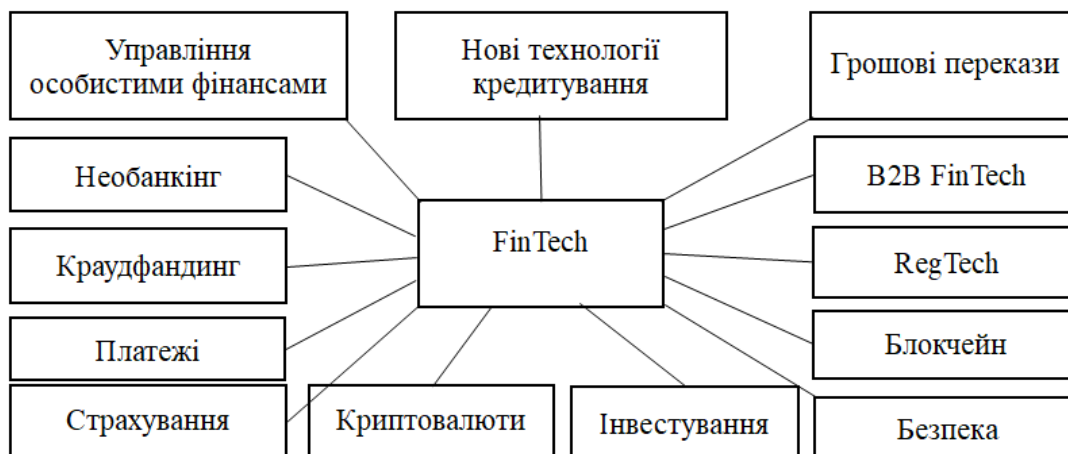

Рисунок 3. Сфери застосування FinTech

Джерело: складено авторами на основі (Fong, 2021)

Наприклад, на мезорівні досить перспективним є використання технології «краудфандингу», яка дає змогу суттєво покращити процеси управління інвестиційною діяльністю і залучення інвестицій на місцевому рівні та запровадити спільну систематику стійких фінансових інструментів. Краудфандинг передбачає здійснення колективного фінансування різних проектів, причому часто даний інструмент використовується і для фінансування некомерційних проектів, які мають важливе соціальне значення. При використанні краудфандингу важливо чітко означити мету, на яку спрямовуються залучені кошти та вартість фінансових ресурсів, що необхідно залучити. В мережі існує досить багато спеціальних платформ для краудфандингу, найвідомішою з яких є Kickstarter. Краудплатформи мають досить зручний функціонал, пропонуючи різні умови. Наприклад, можна оголосити збір коштів на певний проект, з певним терміном реалізації даного проекту і забрати накопичену суму, або можна повернути кошти інвесторам, якщо необхідну суму не вдалося зібрати.

Проте більш перспективним для розвитку регіонів є використання механізму державно-приватного партнерства, який орієнтовано, насамперед, на консолідацію необхідних ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних) публічного і приватного секторів мезоекономічної системи на шляху досягнення суспільно важливих результатів.

Світовою практикою ДПП визначається, як «система відносин в моделі «держава-бізнес», яка застосовується на договірній основі як інструмент соціального розвитку великих проектів, що реалізуються державними органами влади, органами місцевого самоврядування та бізнесом або окремо приватним сектором на об'єктах державної чи муніципальної власності». На основі аналізу світової практики реалізації проектів державно-приватного партнерства можна виділити наступні основні типи взаємодії державного і приватного сектору (Masyk, 2018):

- контракти підряду – на управління об'єктом чи його оренду;

– концесії – на будівництво, на обслуговування, на експлуатацію, оренду, передачу об'єкта;

– продаж активів – повна чи часткова приватизація.

Процес використання інструментів державно-приватного партнерства сьогодні відзначений в усіх регіонах світу, а найпоширенішими його об'єктами є наступні сегменти економічної системи: телекомунікації; житлово-комунальна сфера (виробництво й передавання електроенергії, водопостачання, благоустрій); енергозбереження; будівництво й утримання транспортних магістралей; експлуатація будівель. Звичайно, в різних країнах існує власна специфіка використовуваних практик у сфері організації державно-приватного партнерства і використання механізмів реалізації цих відносин. Для прикладу, в США популярним є найбільш широке трактування дефініції державно-приватного партнерства, тоді як в країнах ЄС дане поняття більш вузьке за змістовним наповненням, зокрема не включає традиційні державні закупівлі і приватизацію. У менш розвинутих країнах, наприклад, Туреччині, Малайзії, Філіппінах, В'єтнамі, в яких відчувається брак бюджетних коштів для модернізації та розширення виробничих потужностей, застосовують концесійну практику в моделі проектів державно-приватного партнерства (*Shutaieva, 2015*).

Найбільш розповсюдженими випадками застосування інструментів державно-приватного партнерства у США є будівництво автомобільних шляхів, коли об'єднуються інтереси та ресурси органів влади різного рівня (федерального, штатів, місцевого) та корпоративного сектору. Це відбувається шляхом ефективного використання прилеглих до автошляхів земель – для потреб розвитку місцевих громад, насамперед, тих, що знаходяться в занепаді, для транзиту вантажів. Також в США для залучення приватного сектору для участі в державно-приватному партнерстві використовується такий інструмент як звільнення підприємств від сплати певного виду податків.

У Канаді розвиток державно-приватного партнерства за своїми показниками поступає проектам в США, однак після останньої світової фінансової кризи тут відзначений брак бюджетних коштів для здійснення інвестиційної діяльності, внаслідок чого відмічене пошвавлення державно-приватного партнерства на інвестиційному ринку. Наразі в Канаді державно-приватне партнерство активно використовується насамперед на рівні регіонів, що відбувається в результаті перерозподілу фінансових потоків на користь віддалених північних територій. Подібна децентралізація сфери дії партнерських відносин держави та бізнесу сприяє розширенню кола інвесторів, зацікавлених у розробці та реалізації відповідних регіональних програм розвитку (*Masyk, 2018*).

В Китаї при реалізації проектів з державно-приватного партнерства використовують переважно такі механізми, як контракти і концесії. Разом з тим, окремі норми китайського законодавства перешкоджають повноцінному розвитку державно-приватного партнерства. Це пов'язано з тим, що в китайській моделі економіки основним інститутом, який здійснює реформи в економіці та соціальній сфері, є державний апарат. Однак роль центральних державних органів влади повинна зміститися в бік організаційних функцій, які забезпечують прийняття рішень на загальнодержавному рівні, а муніципалітети беруть на себе гарантії за кредитними угодами, гарантії викупу замовлених продуктів та послуг.

Щодо країн ЄС, то тут характерний розвиток державно-приватного партнерства після певного спаду в період кризи коронавірусу. Так, в 2023 році сукупна вартість угод державно-приватного партнерства, які досягли фінансового результату в процесі впровадження на європейському ринку, склала 13,6 млрд євро, що на 35% більше, ніж у 2022 році (10,1 млрд євро) (рис. 4). (*Review of the European public-private partnership market, 2024*)

В Європі створена одна з двох базових моделей концесії, яка знаходить широке використання у світі. Європейська модель концесії відрізняється від англо-американської комплексним характером, коли концесіонеру одночасно доручається як розроблення концесії, так і реалізація усіх необхідних заходів для будівництва або модернізації інфраструктурних об'єктів і їхньої експлуатації, тобто проводиться один тендер, що суттєво спрощує процедури державного адміністрування і контролю, тоді як англо-американська модель концесії

передбачає проведення трьох окремих тендерів – на проектування, будівництво та утримання об'єкта.

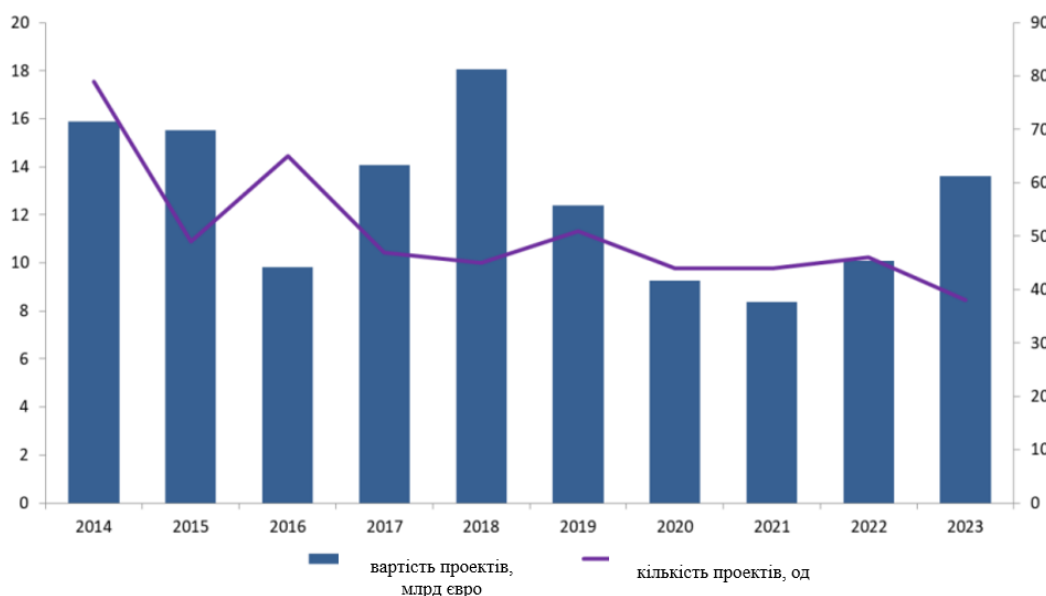

Рисунок 4. Реалізація проектів державно-приватного партнерства на європейському ринку в 2014-2023 рр.

Джерело: (*Review of the European public-private partnership market, 2024*)

Розглянутий світовий досвід організації співробітництва держави і приватного сектора на мезорівні дає можливість визначити систему базових принципів, на основі яких здійснюються сучасні проекти державно-приватного партнерства, що можна використати в Україні:

- реалізація різних державних важелів та інструментів для економічного розвитку регіонів, як за допомогою адміністративної мотивації діючих інвестиційних проектів, так і шляхом розроблення нових проектів;

- за задачі з управління інвестиційним проектом відповідає приватний інвестор або посередницька організація при паритетному фінансуванні проекту з державою;

- підтримка розвитку неформальної форми співробітництва розробників інвестиційних проектів, що істотно спрощує взаємний обмін інформацією та фінансовими ресурсами;

- перетворення фінансування (органів місцевого самоврядування або державних установ) в каталізатор інвестиційного процесу в регіоні;

- створення кластерів, за рахунок чого можливо забезпечити ефективний взаємний обмін напрацювань малого і середнього бізнесу, при участі представників влади;

- вдосконалення нормативно-правової бази з врахуванням рекомендацій наукового сектору, чітке означення прямих і непрямих механізмів фінансування обміну технологіями і розвитку інфраструктури.

Ще важливо відмітити, що головними факторами, які сприяють розвитку державно-приватного партнерства на мезорівні, є: стабільна державна економічна політика, що направлена на заохочення підприємницької діяльності, низькі політичні і соціальні ризики, підтримка державно-приватного партнерства через субвенції та механізми переуступки вимог, ефективна законодавчо-правова база.

Висновки (Conclusions)

Було визначено, що мезоекономічна система є складною відкритою системою з динамічними ієрархічними елементами самоподібності, які відображають складні шляхи досягнення макроцілей. Метою функціонування мезоекономічних систем є забезпечення

стійкого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення конкурентоспроможності та добробуту населення через оптимальне використання наявних ресурсів і реалізацію стратегічних переваг. Стратегія економічного розвитку на мезорівні повинна враховувати інтереси різних економічних суб'єктів – державних структур, місцевих підприємств, громадських організацій, громадян, та має забезпечувати економічну стабільність, соціальну згуртованість і екологічну стійкість за рахунок створення нових робочих місць, розвитку інфраструктури, підвищення якості життя населення.

Розглянуті основні сучасні світові тренди, які відіграють важливу роль у формуванні успішних стратегій економічного розвитку на мезорівні, зокрема це цифровізація, циркулярна економіка, «зелене» інвестування, участь у глобальних ланцюгах доданої вартості, врахування міграційних тенденцій та людського капіталу, децентралізація, використання нових фінансових технологій, державно-приватне партнерство.

Конфлікт інтересів (Conflicts of interest)

Конфлікт інтересів відсутній.

Фінансування (Funding)

Це дослідження не отримало зовнішнього фінансування

Внесок авторів (Authors contribution)

Концептуалізація, Г.С.; методика, А.Т. та Г.С.; формальний аналіз, А.Т. та Г.С.; аналітичні дані, А.Т.; візуалізація, А.Т.; перевірка та редагування, Г.С. Усі автори прочитали та погодилися з опублікованою версією рукопису.

Література (References)

- Analitychna dopovid. Zeleni investytsii u stalomu rozvytku: svitovy dosvid ta ukraïnskyi kontekst. Tsentrazumkova. 2019. P 316.
- Dopfer K. (2012) The origins of meso economics. *Journal of Evolutionary Economics*. 22(1). P. 133-160.
- Elsner, W. & Heinrich, T., (2009). A simple theory of 'meso'. On the co-evolution of institutions and platform size--With an application to varieties of capitalism and 'medium-sized' countries. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*. 38(5). P. 843-858.
- Fong, D., Han, F., Liu, L., Qu, J., & Shek, A. (2021). Seven technologies shaping the future of FinTech. McKinsey. URL: <https://www.mckinsey.com/cn/our-insights/our-insights/seven-technologuesshaping-the-future-of-fintech>
- Galvão D., Nadaeb J., Clemente D., Chinen G., & Carvalho M. (2018). Circular Economy: Overview of Barriers. *Procedia CIRP*. 73. P. 79–85.
- Investing in the green economy 2024 https://www.lseg.com/content/dam/lseg/en_us/documents/sustainability/investing-in-green-economy.pdf
- Masyk M. Z. Zarubizhnyi dosvid realizatsii DPP-proiektiv. *Derzhava ta rehiony. Seriya Derzhavne upravlinnia*. 2018. № 1 (61) P. 119-123.
- Matkovskyy, R. (2012). A meso-level representation of economic systems: a theoretical approach. School of Economics, *North-West University*. 3. P. 1-8.
- Market update Review of the European public-private partnership market in 2023 March 2024. URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240030_epec_market_update_2023_en.pdf
- Pla-Barber, J., Villar, C., & Narula R. (2021). Governance of global value chains after the Covid-19 pandemic: A new wave of regionalization? *Business Research Quarterly*. URL:

https://www.researchgate.net/publication/352088992_Governance_of_global_value_chains_after_the_Covid-19_pandemic_A_new_wave_of_regionalization

Shutaieva O. O., Pobirchenko V. V., Hryshchenko M. O. Zarubizhnyi dosvid derzhavno-pryvatnoho partnerstva i mozhlyvist yoho adaptatsii v Ukraini. *Ekonomika: teoriia ta praktyka*. 2015. № 1. P. 47-54.

The 2021 Global Energy Innovation Index. URL: <https://itif.org/publications/2021/10/18/2021-global-energy-innovation-index-national-contributions-global-clean>

UNEP – The Green Economy Initiative: URL : <http://www.unep.org/greeneconomy>

Zezza, A. & Llamb, L., (2002). Meso-Economic Filters Along the Policy Chain: Understanding the Links Between Policy Reforms and Rural Poverty in Latin America. *World Development*. 30.1865-1884.

Zvieriakov M. I., Kukharska N. O., Klevtsevyh N. A., Sharah O. S. Stratehuvannia rehionalnoho rozvytku: teoriia, metodolohiia, kontseptsii: monohrafiia. Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet MON Ukrainy. Odesa: *Atlant VOI SOIU*, 2019. P. 241.